

Naturoplevelser

For korte og lange ben

Kastanjetid

Efteråret er kastanjetid, og de fleste ved, hvor der står et af de store majestætiske træer, som år efter år giver en overflod af piggede, lysegrønne kugler med de rødbrune skatte indeni. Man kan næsten ikke lade være med at samle frugterne op på en tur i skoven, og så er der også mange timers aktiviteter gemt i kastanjerne bagefter. De blanke, rødbrune kastanjer er nemlig ikke kun smukke at kigge på og dejlige at have i lommen.

Flere slags kastanjer

Det mest almindelige kastanjetræ i Danmark er hestekastanjen. Den kan have både hvide eller røde blomster, der i maj-juni står som store tændte lys blandt de grønne blade.

Kastanjerne fra hestekastanjen er flotte og gode at lege med, men de kan ikke spises. Det kan frugterne fra den ægte kastanje derimod. Ægte kastanje er faktisk slet ikke i familie med hestekastanjen, men fordi deres frugter ligner hinanden så meget, deler de navn.

Den ægte kastanje kan vokse i Danmark under lidt mere beskyttede forhold end hestekastanjen, derfor findes den oftest i haver og parker. Den får smukke, gule rakler i blomstringstiden, og frugterne på den ægte kastanje har flere og længere pigge end hestekastanjen. Den første gang det fryser om natten, falder næsten alle kastanjetræernes blade af. Se om det passer, der hvor I bor.

Kastanjedyr

Saml masser af kastanjer i forskellige størrelser. Kastanjerne kan sættes sammen med tændstikker til dyr og fantasivæsner. Stik først et hul i kastanjerne med en strikkepind eller en syl der, hvor tændstikkerne skal sættes fast. Det er lettest, hvis kastanjerne er friske. For at gøre dyrene mere holdbare, kan I putte en smule lim på enderne af tændstikkerne, inden de stikkes ind i kastanjerne. Tændstikhovederne kan bruges til øjne, hale og fødder. I kan også bruge andre naturmaterialer, som for eksempel frøene fra bøg, eg, hassel og ahorn til kastanjevæsnerne. Slut af med at samle dyrene i en udstilling i vindueskarmen eller brug dem i en leg. Kastanjerne kan også trækkes på snor til en flot perlekæde.

Helikopter

Med to fjer i kastanjen kan I lave en sjov helikopter. Prik to huller i den samme side af kastanjen med cirka 1 centimeters mellemrum. Sæt fjerene i hullerne, så de peger i hver sin retning. Kast kastanjehelikopteren op i luften og se, om den drejer rundt om sig selv. Gør den ikke det, kan I forsøge at dreje fjerene nogle gange.

Aftryk af blade

Kastanjetræets blade er meget dekorative. I kan lave en smuk efterårsdug ved at samle et par flotte, hele blade og male dem med tekstilfarve oven på en avis. Vend bladet over på et stykke hvidt stof, fx et gammelt lagen og pres let, så der bliver et fint aftryk. Lav en ranke ned på midten af dugen eller hele vejen rundt i kanten. Pynt bordet med skinnende kastanjer.

En leg med kastanjer

I England er det en gammel tradition at spille med kastanjer. I skal bruge nogle store kastanjer, stærk snor eller tråd og en syl eller en strikkepind. Stik et hul hele vejen gennem kastanjen og træk tråden igennem. Bind en stor knude, så kastanjen ikke falder af tråden, og når I hver har en sådan kastanje på snor, er I parate til at spille mod hinanden.

Den første spiller holder sin kastanje ud i en arms længde foran sig, hvor den skal hænge stille. Den anden spiller slår til kastanjen med sin kastanje. Sådan skiftes I, indtil en af kastanjerne går i stykker. Pas på, at I ikke rammer hinanden.

Så jeres eget kastanjetræ

I kan selv prøve at lave kastanjetræer. På den måde har I sikret kastanjer til de næste generationer. Put nogle stykker i en potte med havejord og lad dem stikke halvt op af jorden. Potten skal stå et køligt sted vinteren over, og den skal vandes, når jorden tørrer ud. Sæt potten i solen til foråret, og der vil snart bryde en stor spire gennem kastanjens skal. Herefter kan træet plantes ud i haven. Husk at kastanjen bliver til et meget stort træ, der har brug for lys og luft for at vokse.

Vidste du det?

Det danske navn, hestekastanje, som første gang ses i en ordbog fra 1769, stammer fra det latinske artsnavn *hippocastanum*. Hippo betyder hest og har nok en nedsettende betydning, fordi frugterne, der ligner ægte kastanjes frugter, ikke kan spises.

Ristede kastanjer

Når I har siddet og leget med kastanjer en hel dag, er det dejligt at slutte af med en portion ristede kastanjer. Hvis I ikke lige har et ægte kastanjetræ i haven, kan kastanjerne købes i mange supermarkeder og hos grønhandlere.

Kastanjerne kan ristes på grillen udenfor eller i ovnen. Skær et kryds i toppen af kastanjerne og placer dem med krydset opad på grillens rist eller i et lag salt i en bradepande i ovnen. Saltet skal ikke dække kastanjerne – det skal blot sørge for, at de ikke vælter.

I ovnen skal kastanjerne have cirka 20 minutter ved 200 grader, eller til skallerne begynder at revne.

På grillen ser man også efter, hvornår skallen revner.

Spis kastanjerne med lidt salt og en klat smør.

Fotos: Ole Laursen, Lars Gejl, Kathrine Hahn, Biopix (JC Schou).

Kastespil

Kastanjerne kan også bruges til andet end at lave sjove og flotte ting af.

Tegn et par ringe med en pind i jorden og skriv point i: 5-10-15-20 og stil jer bag en linje på et par meters afstand. Nu kan I skiftes til at kaste hver 5 kastanjer hen mod ringene og se, hvem der får flest point.

